Hästön Maatila Oy, Särkisalo
Alanteen Tila, Paimio

EDUSKUNTA
Maa- ja metsätalousvaliokunta

HE 80/2017 vp

**Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijänä työskentelyä varten**

Hästön Maatila Oy on vihannes- ja marjatila, jossa työskentelee vuosittain 80-90 kausityöntekijää sekä kolmansista maista että Schengen-alueelta. Alanteen Tila on vihannes- ja marjatila Paimiosta, jossa työskentelee 80-100 kausityöntekijää.

Kaikki toimenpiteet, jotka helpottavat, selkeyttävät ja nopeuttavat kausityöntekijöiden työntekoon liittyvää lupamenettelyä, pidetään lähtökohtaisesti positiivisena asiana tilatasolla. Tietysti toivotaan sellaista muutosta, joka on tarkkaan harkittu ja pitkäkestoinen, sillä jatkuvat muutokset menettelyissä hankaloittavat toimintoja ja aiheuttavat epävarmuutta tiloilla työntekijöiden rekrytoinnin yhteydessä.

Marja- ja vihannestiloilla työntekijöiden tarve on sekä määrällisesti, että ajallisesti kasvamassa. Kotimaista työvoimaa ei ole saatavilla näihin töihin. Se on realismia. Uusien viljelytekniikoiden ja viljelykasvien myötä sesongit ovat pidentyneet siten, että kausityötä on nykyään osalla tiloista jopa maaliskuusta syys-lokakuulle asti. Tämä tarkoittaa sitä, että nykyinen alle 90 vrk kausityöviisumi on monta kertaa auttamatta liian lyhyt, varsinkin vuosina, jolloin sesonki siirtyy ennalta-arvaamatta. Tänä syksynä monen tilan sadonkorjuu on kesken, kun luvat päättyvät ja työntekijät joutuvat lähtemään kesken sadonkorjuun maasta pois.

1. Onko mahdollista, että nykyinen 90 vrk olisikin esimerkiksi 120 vrk? Vai onko tämä EU-tason päätös kausityöviisumin pituudesta? Monta kertaa tämä 120 vrk ratkaisisi asian.
2. Voisiko viisumille tehdä jatkohakemuksen joustavasti, jos tilanne sadon osalta edellyttää pitempää työaikaa? Jatkohakemus tulisi voida tehdä tilalta suoraan ilman, että välillä täytyy poistua maasta ja työntekijän tehdä se kotimaasta käsin. Tällaisessa jatkoluvassa jonkinlainen nopeutettu menettelymalli olisi tervetullut uudistus.

Edellä mainittu ajanjakso, olkoon se sitten 90 tai mahdollinen 120 vrk, tulisi olla edelleen kausityöviisumi -pohjainen ilman, että siihen ollaan velvoittamassa oleskelulupapäätöstä. Nykyinen lyhyt malli on kuitenkin joustava ja se on ehdottomasti pidettävä sellaisenaan jo järkevän kustannusrakenteenkin takia.

Pidempikestoisten työlupien (optimaalinen olisi 3-9 kk) käsittelyn uudistaminen on hyvä asia, jos se nopeuttaa prosessia, on selkeä ja kustannukseltaan edullisempi kuin nykyinen malli.

1. Resurssit ja prosessi pitää saada toimimaan siten, että päätös työluvasta, joko myönteinen tai kielteinen saadaan viimeistään 30 vrk kuluessa hakemuksen jättämisestä.

On kestämätön tilanne, jos käsittelyaikataulu on lakiesityksen kaltainen 90 vrk. Sekä työntekijät että tilat haluavat saada varmuuden nopeammin tulevan sesongin osalta. Yleensä vasta tammi-helmikuussa on valmiuksia lähteä näitä lupia hakemaan, ja siihen kun lasketaan 90 vrk, ollaan pitkällä keväässä, lähes sesongin kynnyksellä. Jos tähän tulee vielä kielteinen päätös, syystä tai toisesta, on se erittäin hankala tilanne kaikille osapuolille.

2. Työntekoon perustuvan oleskeluluvan hintalappu täytyy saada kustannuksiltaan pienemmäksi. Nykyinen 450 euron maksu (työlupa yli 6 kk) on kohtuuttoman suuri niille työntekijöille, jotka kolmansista maista tulevat. Lisäksi se aiheuttaa suurta eriarvoisuutta tilan sisällä työskentelevien henkilöiden kesken, kun tilalla voi olla myös Schengen-alueen sisältä tulevia työntekijöitä. Kohtuullinen maksu voisi olla noin 150 €.
3. Monella tilalla suuri osa työntekijöistä on vuosittain samoja henkilöitä. Olisi pohdittava, voitaisiinko kausityölupa myöntää useammaksi vuodeksi kerrallaan. Esimerkiksi viideksi vuodeksi myönnetty lupa olisi monella kohtaa hyvä ratkaisu. Se vähentäisi viranomaisten työtä, antaisi vakauden toimintojen kehittämiselle niin tilatasolla kuin työntekijän oman elämän suunnittelussakin. Lisäksi sellaisten ulkomaisten työntekijöiden, jotka ovat oppineet suomalaisen elämäntavan, kulttuurin, lainsäädännön jne. kanssa on helpompi toimia ja heidän on helpompi sopeutua ympäristöön kuin sellaisten, jotka tänne aina uusina tulevat. Se on tuttu ilmiö tilatasolla, vanhojen kanssa kaikki tekeminen on helpompaa. Uusien kanssa menee aina aikansa, kun oppivat talon ja maan tavat.
4. Työvoimapoliittinen lausunto on näkemyksemme mukaan tarpeeton tämän pituisissa luvissa. Sen poisjättäminen keventäisi kustannusrakennetta ja nopeuttaisi lupamenettelyä.

Lakiesityksessä tuotiin esille, että työsuojelutarkastaja voisi olla sellainen taho, joka arvioisi tasa-arvoisuuden ja tilan mahdollisuuden toimia työnantajana ulkomaiselle työvoimalle erilaisissa työsuhteissa. Tämä on suuri epäkohta esityksessä, eikä millään tavalla toteuttamiskelpoinen. Työsuojelutarkastaja ei ole se juridinen taho, joka tällaisen päätöksen voisi tehdä. Kysymys on kuitenkin elinkeinon harjoittamisesta! Kokemukset tehtyjen tarkastusten osalta, eri tilojen kanssa käytyjen keskustelujen perusteella, ovat hyvin vaihtelevia, niin kuin voi ajatella kunkin tarkastajankin olevan persoona.

Työsuojelutarkastukset sinänsä ovat tervetulleita, semminkin kun niillä saadaan selkeät epäkohdat ja väärinkäytökset selville. Se on jo alan itsensäkin kannalta tärkeä asia ja selkeyttää tilojen tasa-arvoisuutta markkinatilanteessa, kun kaikilta voidaan edellyttää saman tasoista palkkausta, työ- ja asuinolosuhteita ym. työsuhteeseen liittyviä asioita. Tämä tulee kuitenkin nähdä tilan toimintojen kehittämiseen liittyvänä sparrauksena, eikä mahdollisten epäkohtien hakemisen kautta syntyvään elinkeinon lopettamiseen tähtäävänä tarkastustoimenpiteenä.

Kun lakiesityksessä huomioidaan työntekijän samanarvoisuutta, tulee myös pitää huolta siitä, että kansallisesti ei rakenneta järjestelmää, joka kuormittaa työnantajaa kohtuuttomasti. Sama samanarvoisuus tulee toteutua kustannusvertailussa muiden maiden vastaaviin työnteosta aiheutuviin kustannuksiin. Suomalaisten tilojen, jotka toimivat samassa kilpailuympäristössä muiden maiden tuottajien kanssa (Ruotsi, Tanska, Hollanti, Saksa ja Baltian maat), työnantajakustannukset eivät voi olla kalliimmat kuin edellä mainituissa maissa. Suomalaisen tuottajan mansikkarasia taistelee marketin hyllypaikasta näiden muiden maiden tuottajien kanssa ja kotimaisuudesta ei aina löydy sitä eroa, jonka kuluttaja on valmis maksamaan. Tämä on syytä huomioida.

Sairaanhoito-oikeuden laajentuminen kausityöntekijälle kohtuullisin kustannuksin on hyvä parannus. Jos tällainen muutos toteutuu, on iso viestinnällinen haaste saada tämä muutos tiedoksi vastaanottohenkilökunnalle terveyskeskuksissa.

Verotuksen osalta oli lakiesitykseen tullut ilmeinen virhe, sillä jo nykyisellään on kolmansista maista tulleilla ollut oikeus hakeutua progressiivisen verotuksen piiriin, riippumatta työsuhteen kestosta.

Varsinaiseen lakiesitykseen ja sisältöön yksityiskohtaisesti ei tällä aikataululla ja resurssilla kyetä ottamaan tarkasti kantaa. Tähän lausuntoon on haettu tilatason näkemystä tulevasta muutoksesta.

Särkisalossa 20.9.2017

Janne ja Krista Eriksson
Hästön Maatila Särkisalo

Antti Alanne
Alanteen tila Paimio